

Nr 852

Av herr Wennerfors, om en omorganisation av statens järnvägars resebyråverksamhet.

Statens järnvägar driver en omfattande resebyråverksamhet. Antalet uppgår för närvarande till ett 60-tal, och försäljningen exklusive valutor vid resebyråerna i Sverige uppgick under budgetåret 1968/69 till 250 milj. kr. Enligt SJ:s egen budgetårsredovisning för nämnda budgetår var lönsamheten "i stort sett oförändrad i jämförelse med föregående budgetår". Vidare framhålles: "Den (lönsamheten) torde vid en jämförelse med branschen i övrigt kunna betecknas som tillfredsställande."

Omsättningsmässigt anses SJ:s resebyråer hävda sig vid jämförelse med de konkurrerande företagen, vilket har varit en förutsättning för att SJ:s resebyråer effektivt skulle kunna tillvarata SJ:s intressen på resemarknaden. Av naturliga skäl har detta särskilt gällt försäljningen av resor på järnväg, där SJ:s resebyråer såväl absolut som relativt i förhållande till den totala omsättningen intar en dominerande ställning. SJ:s resebyråer skall i likhet med övriga företag kunna tillvarata konsumentens intressen under förutsättning att verksamheten drivs effektivt och tillgodoser rimliga servicekrav samtidigt som den ekonomiska målsättningen uppnås.

Konkurrensen inom resebyråbranschen har hårdnat avsevärt under senare år. Kostnaderna stiger kontinuerligt, vilket ställer allt större krav på rationell drift. Härvid har bundenheten till den statliga verksformen hämmat möjligheten att konkurrera. De mer affärsmässigt fungerande företagen inom branschen har således vunnit kunden genom att agera snabbare och smidigare. Konkurrensproblem har varit särskilt märkbara när det gäller arbetskraften. Formerna för lönepolitik och avancemang inom det statliga verket hindrar den flexibilitet som krävs för att behålla de utbildade och kvalificerade yrkesmänniskorna inom branschen. Ett annat konkurrensproblem har de konkurrerande företagens etablering utgjort. Detta har också inneburit att fler tjänstemän än tidigare lämnat SJ.

Om SJ:s resebyråer skall kunna hävda sin ställning i den hårda konkurrensen måste de kunna uppträda på i princip samma sätt och på likartade villkor som konkurrenter gentemot kunder och anställda.

De resebyråer som SJ konkurrerar med på marknaden arbetar i bolagsform. Skillnaden mellan affärsverksformen och bolagsformen blir särskilt påtaglig i denna bransch, där kundtjänsterna och försäljningsuppgifterna är i grunden helt likartade för de olika företagen men tidigare varit främ-

mande för järnvägen. Skillnaden anses dock vara mest påtaglig beträffande organisation och ledning, offentlighetsprinciper och personalpolitik.

Här framstår också skillnaden mellan SJ:s huvudsakliga uppgift att fungera som ett effektivt transportföretag och vissa sidoaktiviteter. Resebyråverksamheten kan vara en sådan tämligen komplicerad sidoverksamhet, som jämte det ovan framförda aktualiserar frågan om övergång till aktiebolagsform.

Verksamheten inom resebyråbranschen har utpräglad servicekaraktär och bör ha den stimulans som fri konkurrens innebär. Det är sålunda uppseendeväckande att den som avser att anlita resebyrå i samband med resa i statens ärenden enligt kungörelse från år 1952 måste hänvända sig till SJ:s resebyrå. I annan motion hemställs om ändring av bestämmelsen. Även för SJ bör det vara angeläget att konkurrensbegränsning inte förekommer inom branschen.

Ytterligare skäl finns för att överväga bolagsform för SJ:s resebyråverksamhet. Jag tänker här på det förhållandet att från statligt anslag utgår ersättning till SJ för underskott för drift av icke lönsamma järnvägslinjer. Av budgetårsredovisningen kan icke utläsas hur dessa pengar användes. Självfallet är det uteslutet att intern överföring sker. Men så länge en klarare avgränsning mellan transportverksamheten och den affärsmässiga resebyråverksamheten icke finns, kan frågor av den arten resas, vilket är olyckligt med tanke på konkurrenssituationen. Liknande frågor kan ställas beträffande förhållandet att SJ:s resebyråer utnyttjar SJ:s interna telefonnät samt tjänstebrevsrätten.

Med anledning av en av mig framställd enkel fråga till kommunikationsministern beträffande det ekonomiska resultatet av SJ:s resebyråverksamhet uttalade statsrådet den 14 maj 1969 att situationen för resebyråverksamheten skulle framgå av SJ:s verksamhetsberättelser. I oktober 1969 offentliggjordes SJ:s budgetårsredovisning för 1968/69. På sidan 9 omfattar redovisningen av resebyråverksamheten 14 rader. Jag vill kraftigt understryka att denna form för redovisning icke är tillfredsställande och uttalar en förhoppning om en utförligare redovisning till kommande år.

Att ombilda statlig verksamhet till aktiebolag är enligt min uppfattning principiellt tveksamt. Emellertid har jag efter studier av SJ:s resebyråverksamhet och konkurrenssituationen inom branschen funnit övervägande skäl tala för att frågan blir föremål för utredning.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer jag,

att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om att frågan om att omorganisera SJ:s resebyråverksamhet till aktiebolag blir föremål för utredning.

Stockholm den 28 januari 1970

Alf Wennerfors (m)